

ISSN 0350–185X

UDK 808

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

и

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

књ. LXXVIII, св. 2

Уређивачки одбор

*др Јасна Влајић-Појовић, др Рајна Драгићевић, др Најда Иванова,
др Владан Јовановић, др Александар Лома, др Алина Маслова,
др Софија Милорадовић, др Мирослав Николић, др Слободан Павловић,
др Слободан Ремейић, др Јелица Симојановић,
др Срејто Танасић, др Зузана Тојолињска, др Анаполиј Турилов,
др Виктор Фридман*

Главни уредник

Рајна Драгићевић

БЕОГРАД

2022

ISSN 0350-185X, – Књ. 78, св. 2 (2022), стр. 697–710

УДК 811.163.41'374

COBISS.SR-ID 85143305

DOI: <https://doi.org/10.2298/JF12202697J>

Примљено: 15. маја 2022.

Прихваћено: 9. септембра 2022.

Оригинални научни рад

Неђо Г. Јошић*

Институт за српски језик САНУ

Београд

ПОГЛЕД НА СРПСКУ АУТОРСКУ ЛЕКСИКОГРАФИЈУ**

Аутор даје преглед рада у области српске ауторске лексикографије уз критички приказ досадашњих рјечника. Радом су овлаш обухваћена и лексикографска стремљења у овој области у иностраној, преваходно руској лингвистичкој средини.

Кључне ријечи: ауторска лексикографија, П. П. Његош, М. Ракић, Л. Лазаревић, придјиви (у савременој српској прози), лексикологија и лексикографија, српски језик.

А. ОПШТА СТРЕМЉЕЊА У ОБЛАСТИ АУТОРСКЕ ЛЕКСИКОГРАФИЈЕ

Откако се књиге исписују и пишу, откад се приређују и штампају, посебно прозне и поетске књиге, постоји и потреба да се њихова лексика, бар она мање позната, прокоментарише и разјасни и тако читаоцу приближи на неки начин. Ни данас није ријеткост да аутори на крају књиге дају неки индекс мање познатих ријечи, или то чини неко други, оцјењујући у тексту које би то ријечи ваљало разјаснити. Оваква потреба лежи у самим коријенима ауторске лексикографије. Први лексикографски приручници ове природе појавили су се у Енглеској још средином XVI вијека: то су били

* nedjo.josic@isj.sanu.ac.rs

** Овај рад настао је у оквиру пројекта *Лингвистичка исцрпљивања савременог српског језика и израда Речника САНУ*, који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије, на основу уговора бр. 451-03-68/2022-14, који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ 17. 1. 2022. године.

својеврсни конкордацијски регистри засновани на различитим преводима библијских текстова (исп. Шестакова 2011: 8). Па ипак, у свијету (па и код нас), ова лексикографска област у свој активни период улази тек у другој половини XX вијека. У назначеном периоду у Русији је штампан *Словарь-сырочник Слова о йолку Игорева*, 1–6 (1965–1984), *Словарь языка Пушкина*, I–IV (I том изашао је 1956. године), кога је с типолошке тачке гледишта Лариса Леонидовна Шестакова оквалификовала као рјечник језика епохе који се на својеврстан начин прелама у Пушкиновом пјесничком дјелу (Шестакова 2011: 185). У Пољској је завршен рјечник њиховог највећег романтичарског пјесника Адама Мицкијевича, *Słownik Mickiewicza* (1962–1983), у Бугарској је рађен рјечник пјесничког дјела Христа Ботева, код Срба *Речник језика Пејтра II Пејтровића Његоша* (1983), те *Речник ѿезије Милана Ракића* (1984). А тек у Енглеској – онамо је поодавно завршен већи број различитих типова рјечника Шекспировог књижевног дјела, али се и даље ради на појединим видовима лексикографске обраде или лексикографског описа индивидуалне концептосфере карактеристичне за Шекспирове драме и Шекспирову поезију. У Њемачкој је одмах после II свјетског рата осмишљен рад на рјечнику Гетеова језика (*Goete-Wörterbuch*). На том давно заснованом рјечнику под окриљем важних институција активно се ради од 1978. године, али је он временом промијенио концепт, обим и устројство, оснажен је језиком других стваралаца Гетеова времена, те је тако прерастао у својеврсни тезаурус њемачког језика (*Thesaurus der Goethezeit*), дјело које има за циљ свеобухватну представу о језику и свијету мисли Гетеове епохе. То је извор за различита језичка, књижевна, културолошка, историјска и друга истраживања, уопште интелектуални подухват у новије вријеме без премца у њемачкој националној науци и култури. *Thesaurus der Goethezeit* се приређује упоредо у папирној и дигиталној форми, а предвиђа се како би могао да буде завршен до 2025. године. Потпуно уобличен, могао би да има преко 100.000 лема.

Ауторска (писатељска) лексикографија, посебно у развијеним и снажнијим културним срединама, данас је досегла замашне размјере, тежећи да и такве размјере у условима компјутерске технологије надаље размиче, ширећи тако опсег својих предмета и видове обраде и презентације лексичке и књижевне грађе до неслућених граница. Управо се то данас дешава у Русији. Ау-

торска лексикографија овамо је у успону као ријетко гдје: уз употребу рачунарских програма начињен је и публикован већи број фреквенцијских рјечника и лексикографских регистара књижевног дјела писаца као што су Грибоједов, Гогољ, Достојевски (*Словарь языка Достоевского. Лексический строй идиолекта*, том I, Москва 2001; *Словарь языка Достоевского. Идиоглосарий*, А–В, Москва 2008), Чехов итд., али се њихово интересовање не зауставља само на рјечницима појединих романијера, приповједача и пјесника, већ се дјелоокруг ове лексикографске области протеже и на поједине епохе или обухвата друге видове научне лексикографске обраде. У том погледу – да се не дужи – поменућу само *Словарь языка русской поэзии XX века* (том I, 2001) или *Материалы к словарю метафор и сравнений русской литературы XIX–XX вв.* (одељак I, „Птице“, 2000). Из овог напријед и сасвим овлаш представљеног, јасним бива да савремена лексикографија – како то сматра Ј. Д. Апрессјан – тежи ка синтези филологије и културе у широком смислу те ријечи.¹ Спрегу између културе, језика и рјечника датаго народа, овај знаменити слависта дефинисао је на сљедећи начин: „Значительная часть культуры любого народа реализуется через его язык, а язык во всем его богатстве закрепляется прежде всего в словаре“ (АПРЕСЯН 1993: 6).

Б. СРПСКА АУТОРСКА ЛЕКСИКОГРАФИЈА

Иза овог крајње сумарног прегледа, ред је да се у важнијим цртама представе достигнућа у области ауторске лексикографије код Срба. Овдје не бих да се иде унедоглед и да се изналазе трагови који би упућивали на оно што се данас подразумијева под појмом ауторска лексикографија. Осврнућемо се само на оно што се налази пред нама као резултат таквих прегнућа. Представићемо у најважнијим цртама *Речник језика Пејтра II Пејровића Његоша*, *Речник поезије Милана Ракића*, *Азбучник Ђридева у српској про-*

¹ Одговарајући на питање коме су потребни ауторски рјечници, савремене ауторке Мелентјева и Уткина су навеле: „студентам-филолозима; литературоведима и лингвистима; читатељима“ (МЕЛЕНТЈЕВА, УТКИНА 2011: 150–151). Зашто су савременим корисницима потребни и зашто служе ауторски рјечници, ауторке су прецизирале: „при изученији историји језика; при изученији индивидуалног стила писатеља в курсов стилистики при анализе текстове; при изученији социокультурној средине епохи, животи и дејателности писатеља; при составлении толковых словарей как готовый иллюстративный материал“ (МЕЛЕНТЈЕВА, УТКИНА 2011: 151–154).

зи двадесетого века и Речник иријоведака Лазе Лазаревића, заобилазећи притом фреквенцијске рјечнике неких аутора као засебан вид описа лексикона заступљеног у књижевном дјелу појединих стваралаца (нпр. Александар Костић, *Фреквенцијски речник Бранка Радичевића*; Александар Костић, Петар Милин: *Фреквенцијски речник Тодора Манојловића*). Лексикографска представа о горепомнутим рјечницима треба да се схвати као ослонац за развој нових лексикографских идеја и нових прегнућа, те као тежња да се иде, колико то наши капацитети допуштају, у корак са напреднијим свијетом у погледу развоја ауторске лексикографије.

Речник језика Пејра II Пејровића Његоша спада у рјечнике описног типа. Приступ његовој изради био је условљен заостатком у овој лексикографској области, а бољи избор од Његоша као писца, како је то констатовао и проф. Стевановић – бољи се избор „није могао направити“ (СТЕВАНОВИЋ 1983: VIII). С обзиром на то да основицу Његошева књижевног дјела чини народни језик, завичајни језик пјесника на неки начин особеног синтаксичког устројства, језик препун дијалекатских лексичких форми и гномских образаца у казивању и приповиједању, те да је Његош мислилац, пјесник изузетне ерудиције, недосегнут пјесник у погледу филозофског виђења свијета, рефлексije и мистике – лексикографска обрада његовог језика наметала се превасходо као национални културни и научни задатак. Ово посебно с обзиром на чињеницу да је језик Његошева књижевног дјела знатно шири од оне опште народне основице. Његошев језик „укључивао [је] у себе и извесне творачке елементе дотадашњег језика наших књижевности“ (СТЕВАНОВИЋ 1983: VIII), тј. нешто језичког (лексичког) колорита карактеристичног за предвуковски период развоја српског књижевног језика, елементе руског књижевног језика Пушкинове епохе, елементе руског богослужбеног језика, те нешто турцизма карактеристичних за Његошево доба, од којих су неки одољели проби времена и представама о језичком чистунству, инфилтриравши се тако у савремени језик српски. То су, дакле, пресудни фактори за одабир Његошева пјесничког дјела и његово представљање у лексикографској форми.

Речник језика Пејра II Пејровића Његоша обиман је приручник, двотомно дјело од 1.268 двостубачних страна густо куцаног текста, у којем је темељито представљен лексички свијет Његошева

дјела. Такав какав је одавно пред нама, *Речник* чини основни приручник у сваком озбиљнијем проучавању Његошева језика, језика Његошове епохе, народне старине свакојаке врсте, наше историје и културе. Прије појаве овога дјела у оквиру јубиларног издања цјелокупних Његошевих дјела, штампан је и један краћи рјечник мање познатих и необичних ријечи (М. Стевановић, Р. Бошковић, Р. Лалић), па како тако уприличена књига у довољној мјери није задовољавала научне потребе, четворочлани колектив на челу са проф. Стевановићем као редактором, одважио се на израду цјеловитог рјечника Његошева језика. *Речник* је утемељен на методологији и принципима рада *Београдске лексикографске школе*. Широко заснована и увелико разрађена њена методологија у најопштијем смислу показала се као ваљан и поуздан путоказ и у лексикографском приступу Његошу као ствараоцу. У предговору *Речника језика Пејра II Пејровића Његоша*, М. Стевановић упоређује различите лексикографске приступе актуелне у систематизацији и проучавању лексике појединих писаца. Ту међу осталим наводи да су рјечници с обилнијом лексичком грађом у илустративном дијелу изузетно корисни, „нарочито речници са свим примерима нађеним код дотичног писца, управо су драгоцени“ (СТЕВАНОВИЋ 1983: XIII). Ипак, таква идеја при осмишљавању рјечника Његошева језика није узимана у разматрање, најједноставније речено зато што би тако осмишљен рјечник био исувише гломазан и што би обимом вишеструко надмашио обим цјелокупног Његошева дјела. Зато се ауторски колектив определијелио за класични описни рјечник, рјечник који региструје сва значења дате ријечи или све њене функције, довољно илустративан а довољно сажет у погледу обраде и презентације пјесничке и друге грађе придодате овој (мислимо нпр. на писма, биљежницу). Аутори су се у *Речнику* држали општих принципа обраде појединих категорија ријечи, али су уважавали и принцип посебности рјечника, и те како водећи рачуна да раде рјечник писца, те да рјечник мора да одражава језичко-стилске особености његовог књижевног дјела. То је сасвим у духу савремених гледишта које је изразио нпр. В. П. Григорјев: „Задача словарей, посвященных отдельным писателям, зафиксировать выразительные средства того или иного автора, установить индивидуально-стилевые особенности в их взаимодействии и единстве, выявить ‚поэтические вольности‘ и беллетристические штампы, соот-

нося все это с номрами общелитературного языка“ (Григорьев 1971: 944). У вези с тим Стевановић (1983: XV) као примјер наводи архаичне облике презента и императива глагола *виђеџи*, а прегледом граматичког заглавља глагола *виђеџи* уочавамо да су овамо наведени и неки други облици, већ према томе шта се у парадигматском смислу нашло у Његошевој грађи:

презент: *видим* и *виђу* (— ; Ја сам и онда готово знао, а сад виђу да оно није ништа било осим једна лаж);

императив: *виђи* (Него виђи шта ти чиниш. Ти митиш Куче, моје људе);

аорист: *виђех* и *виђох* (Кад виђеше њега Црногорци; Виђоше их три веља везира);

р. пр.: *видио* и *виђео* (— ; Паша скадарски веђели сте шта ми пише за Црницу).

Изостављајући питање акцентуације, Његошевих екавизама и веома бројних других особености Његошева језика и овога рјечника, о чему се послјије објављивања *Речника језика Петра II Петровића Његоша* и писало и расправљало у научним круговима, желим да се вратим на почетак обимног и темељитог предговора овом рјечнику који је саставио и приложио његов главни уредник, академик Михаило Стевановић. Као опште образложење за избор Његоша, за лексикографску обраду његовог дјела, онамо стоји: „Како само Његошево дело, тако и језик којим је он писао, одавна су се наметали за потпуну лексикографску обраду. Не само тиме што Његош иде у најзначајније наше књижевнике него што је он један од твораца нашег књижевног језика“ (Стевановић 1983: VIII). Таква идеја о изради рјечника Његошева језика, одавно је дакле реализована. Српска лексикографија употпуњена је приручником у којем је „лексикографски обрађено целокупно Његошево дело“ (Павковић 2018: 308). Иза *Речника језика Петра II Петровића Његоша* као да се отварао пут за нове лексикографске описе пјесничких и приповједачких дјела појединих аутора, и отварао се – али некако стидљиво, непотпуно, недовољно, тако да се данас можемо подичити још само једним ваљаним ауторским рјечником пјесничког језика. То је дјело саставио Васа Павковић, дугогодишњи уредник *Речника САНУ*.

Речник ѿезије Милана Ракића објављен је 1984. године у издању Матице српске. Његов аутор је у вријеме припреме и израде овог по много чему значајног лексикографског остварења

био веома млад и тек је, бавећи се Речником САНУ, савладавао методологију и начела београдске лексикографске школе. Судајући по *Речнику*, савладао их је и темељито и брзо. Занимајући се зашто је изабрао Ракићеву поезију, једном приликом ми је саопштио кратко: „Волео сам Ракића и био сам свестан савладивости његовог дела“. На располагању је имао 9.568 ексцерпираних и припремљених листића (близу 700 само за везник *и*). У приручнику невеликог обима Павковић је обрадио нешто мање од 1.100 лексичких јединица, и то је сва лексика садржана у 56 објављених Ракићевих пјесма. То је свакако скроман и прескроман лексички фонд, иако је познато да књижевно дјело, посебно дјело великих прозних писаца засјењује читаоца и ствара привид у погледу лексичког богатства. Зато се између осталог данас и раде фреквенцијски и конкордацијски рјечници у свијету и код нас. Исте године када је објављен Павковићев *Речник њоезије Милана Ракића*, у Копенхагену је штампан *Конкордансни рјечник њоезије Милана Ракића* (JACOBSEN 1984).

У *Речнику њоезије Милана Ракића* одреднице су остале без акцента (сасвим ријече с акцентом, нпр. *и̋ӳи̋*), а попраћене само најелементарнијим граматичким подацима (нпр. презентом уз инфинитивну форму и обиљежјем за глаголски вид; облицима за женски и средњи род уз придјев дат у мушком роду итд.). Такав приступ несумњиво је оправдан, јер је језички израз у Ракићевој поезији увелико профилисан, прочишћен, уобличен, а сам језик стандардизован. Код неких лексичких јединица, нпр. речце *ли* или везника *или* даване су напомене метричке природе. „Начин израде описног речника језика једног писца – тврди Милосав Тешић – не може бити готов образац за израду и других речника исте врсте, јер речнички корпус сваког појединог писца има своју посебност од које у доброј мери зависи методологија обраде тог корпуса“ (Тешић 1982: 304). Најопширнији делови у *Речнику* посвећени су функцијама везника *и*, гдје су те функције потанко разрађене и поткрепљене већим бројем примјера, понекад и до десет у низу. У овом рјечнику лексикографски опис Ракићева језика је потпун. Па ипак, и овај рјечник има понеки недостатак. Иако је аутор имао за циљ опис Ракићева поетског лексикона, било је мјеста и за критички однос према употреби појединих лексема или њихових значења, поготово у оним случајевима када лексикограф у обиљу

лексичке грађе може да бира оне примјере који најилустративније потврђују дато значење. Навођење таквих опаски увелико би премашало и предмет и оквир овога рада.

Азбучник њридева у српској њпрози двадесетог века објављен је 1991. године у приватном издању. Његов састављач је прозни писац Мирослав Јосић Вишњић. Припрема *Азбучника* трајала је петнаест година. У том периоду аутор је ексцерпирео око 250 књига прозних писаца XX вијека. Ексцерпцијом није обухваћен сваки придјев, већ је вршен избор који би подразумијевао важније придјеве, тј. основни фонд: „Овај Азбучник треба да отвори и покаже основни фонд придева који су у широкој књижевној употреби у српској књижевности двадесетог века“ (Јосић Вишњић 1991: 8, у предговору). Да ли је неки придјев из основног придјевског фонда или је он риједак, рјеђи, карактеристичан за неколицину писаца – очито је одређивао сам аутор на основу смо њему знаних критеријума. Било како било, ријеч је о субјективној оцјени коју је тешко бранити као поуздан критеријум. Као особа што се по природи свога посла свакодневно бави ријечима, тврдим да придјеви: *левкасѝ*, *ледан* („ледни и рапави предмет“, Албахари), *леденомодар*, *лецидерски*, *ликујући*, *лишајив* („лишајива деца“, Андрић), *лојав*, *лопарасѝ* („лопарасте шаке“, Чолановић), *лудан* („о лудне жеље“, Растко Петровић), *лужинасѝ*, а можда и покоји још наведен само под словом Л – излазе из круга ужег придјевског фонда. Сам аутор овога својеврсног рјечника у првој тачки увода устврдио је како „свеопшти азбучник придева у српској прози, нико никада неће ни урадити, ни објавити“ (Јосић Вишњић 1991: 7). Претражујући корпус од стотину писаца (међу њима је нпр. Иво Андрић заступљен са 9 књига, Милош Црњански са 7 књига, сам аутор са 5 својих дјела итд.), није ни чудо што је дошао до таквог закључка. Прикладније би било, поготово за појединца ван сваке институције, да је обухватио прозно дјело нпр. десеторице важнијих писаца и да га темељито ексцерпира и лексикографски обради, па макар то били само придеви као предмет лексикографског описа, као што је то случај у Вишњићевом *Азбучнику њридева*. Тако бисмо имали ограничен а поузданији корпус и избјегли сваку произвољност у погледу избора грађе. Тако припремљен рјечник или азбучник био би знатно релевантнији за научна и друга истраживања и друге претраге. Напоменимо узгред како је у

условима савремене информатичке технологије рад са непојмљиво великим корпусима унеколико лакши, те да је општи азбучник придева у српској прози ипак могуће начинити. То показују нпр. савремена руска искуства у раду с великим језичким корпусима.

Ипак, да се каже још која ријеч о самом Вишњићевом *Азбучнику*. Колико год да је рад на *Азбучнику* придева обављан без ваљаног лексикографског искуства, то је користан приручник, користан у недостатку бољих. То је нека врста сводног рјечника без семантичке разраде унесених одредница. И такви се рјечници у свијету раде, и њихов је циљ да пруже обилну илустративну грађу и тиме надомјесте свако семантичко рашчлањавање. Аутор *Азбучника* успио је у томе у приличној мјери. Могао је да уз одредницу у мушком роду да и облике за женски и средњи род, могао је и морао да се позабави и придјевским видом, јер би *Азбучник придева у српској прози двадесетог века* као дјело тако интригантног назива могле да користе особе којима српски није матерњи језик, неко ко се бави компаративним изучавањем лексичког система (нпр. словенских језика), какав преводилац или било ко. Не бих сматрао да је велики пропуст то што је аутор у свој азбучник унио велики број трпних придјева (и знатно мањи број придјева радних) који се јављају у придјевској служби. Вјешти лексикографи прате промјене функције код таквих облика: ако они у граматичко-семантичком погледу не излазе из сфере глаголских значења, њих ваља обрађивати под глаголом. Уколико су се пак лексикализовали, развили нова значења и придјевске функције, тако попридјевљене форме морале би се обрађивати под придјевом. Половини ријечи под словом **З** идентификованих као придјев у *Азбучнику*, није мјесто међу придјевима. Као илустрацију навешћу само неколико примјера.

заборављен (напола заборављена рана, Ћопић) → под *заборавиши*;

зобрањен (зобрањена књига, Домановић) → под *забраниши*;

забрекао (забрекле очи, Тишма) → под *забрекнуши*;

забуљен (забуљене жене, Андрић) → под *забуљиши се*;

завађен (два одавна завађена табора, Ћопић) → под *завадиши се*.

Наведени облици (*заборављен*, *зобрањен*, *забрекао*, *забуљен*, *завађен*) уз горенаведене именице, нису развили права придјевска значења. Да су их развили, таквим придјевима би се означавала

одређена трајна особина и они би могли да ступају у синонимијске односе са правим придјевима.²

Азбучник њридева у српској њрози двадесетог века нека нам служи као поука при предузимању сличних послова. Овај сажети приказ желио бих да завршим ауторовим ријечима: „Границу овог *Азбучника* одредио је преплет више елемената, а међу њима и компромис између стварних могућности ... и стварног лексикографског циља – да *Азбучник* буде богат колико и сама литература“ (Јосић Вишњић 1991: 10, у уводу).

Послије Јосићева *Азбучника њридева у српској њрози двадесетог века* као дјела ван главнога тока, српска ауторска лексикографија враћа се индивидуалним књижевним остварењима. Тако је Бранислава Јелић 2008. године објавила *Речник њријоведака Лазе Лазаревића*. Наведеном рјечнику претходила је израда конкорданце свих ријечи из Лазаревићева дјела. Сам рјечник садржи 6.829 одредница. У граматичком и семантичком погледу рјечник Браниславе Јелић у приличној мјери се ослоњен на наша дотадашња остварења на пољу описне лексикографије (исп. Павковић 2018: 310). Озбиљан и компетентан приказ овога дјела написала је Ивана Лазич Коњик. „Оно што већ сада знамо – нагласила је Коњик – јесте да је пред нама један озбиљан, ваљано урађен речник Лазаревићеве приповедачке лексике употпуњен конкордацијским и фреквенцијским речницима; он мора бити незаобилазан, не само у проучавањима Лазаревићевог књижевног дела него и у лексикографским пословима израде дескриптивних речника српског језика као релевантан извор [...] он треба да буде узор за писање речника сличне намене и врсте и изазов да се концепцијски, методолошки и лексикографски превазиђе“ (Коњик 2009: 107). Овоме мало шта може да се дода.³ Ипак, лексикографима који би убудуће имали за предмет израду рјечника једнога писца, ваља скренути

² Ако синтагму „буљаве жене“ и „забуљене жене“ упоредимо („Понегде на слабо осветљеној раскрсници промакну забуљене жене са врећама прокријумчарене хране на леђима“ из збирке приповједака Немирна година, Сабрана дела Иве Андрића, Београд 1981, стр. 339), схватићемо да то у граматичко-семантичком погледу није исто.

³ Изради *Речника њријоведака Лазе Лазаревића* поменуће ауторке претходила је још једна анализа лексике овога прозаисте. У оквиру монографије *Лексика у њријовејкама Лазе К. Лазаревића*, Наташа Вуловић је начинила својеврсни рјечник Лазе Лазаревића. Објаснивши критерије за селективни избор ријечи, ова је навела: „Због свега наведеног верујемо да овај рад представља допринос проучавању језика и стила овог великог српског реалисте, пружа увид у састав, комплексност лексике и значења у његовом делу,

пажњу да се пред њих данас стављају нови и додатни захтјеви који имају за циљ лексикографску регистрацију свих лексичких (и лексичко-синтаксичких) датости што произилазе из пишчева дјела као самосвојног корпуса. Савремени рачунарски приступи у том погледу лексикографима иду на руку. Њима се надаље увелико шире истраживачке могућности и сазнајни видици.

Цитирана лијерајура

- АПРЕСЈАН, ЈО. Д. „Лексикографическая концепция Нового большого англо-русского словаря (предговор)“. *Новый большой англо-русский словарь*, том 1. Москва, 1993: стр. 6–17.
- APRESAN, Ū. D. „Leksikografiĉeskaā koncepciā Novogo bol’šogo anglo-russkogo slovarā (predgovor)“. *Novyj bol’šoj anglo-russkij slovar’*, том 1. Moskva, 1993: str. 6–17]
- ВУЛОВИЋ, Наташа. *Лексика у ѿријовейќама Лазе К. Лазаревића*. Монографије књ. 8. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2010.
- [VULOVIĆ, Nataša. *Leksika u pripovetkama Laze K. Lazarevića*. Monografije knj. 8. Beograd: Institut za srpski jezik SANU, 2010]
- ГРИГОРЪЕВ, В. П. „Словари“. У: А. А. Сурков (ур.). *Кратка литературная энциклопедия*, том 6. Москва: Сов. энцикл., 1971: стр. 943–945.
- GRIGOR’EV, V. P. „Slovari“. У: А. А. Surkov (ur.). *Kratka literaturnaā ēnciklopediā*, том 6. Moskva: Sov. ēncikl., 1971: str. 943–945]
- ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна. *Лексикологија српског језика*. Београд: Завод за уџбенике, 2007.
- [DRAGIĆEVIĆ, Rajna. *Leksikologija srpskog jezika*. Beograd: Zavod za udžbenike, 2007]
- ЗГУСТА, Ладислв (у сарадњи са групом аутора). *Приручник лексикографије* (прев. Данко Шипка). Сарајево: Свјетлост, 1991.
- [ZGUSTA, Ladislav (u saradnji sa grupom autora). *Priručnik leksikografije* (prev. Danko Šipka). Sarajevo: Svjetlost, 1991]
- ЈЕЛИЋ, Бранислава. *Речник ѿријоведака Лазе Лазаревића*. Нови Сад: Матица српска, 2008.
- [JELIĆ, Branislava. *Rečnik pripovedaka Laze Lazarevića*. Novi Sad: Matica srpska, 2008]
- ЈОСИЋ ВИШЊИЋ, Мирослав. *Азбучник ѿријева у српској ѿрози двадесетог века*. Београд: Књижевна фабрика „МЈВ и деца“, ГИП Култура, 1991.
- [JOSIĆ VIŠNJIĆ, Miroslav. *Azbučnik prideva u srpskoj prozi dvadesetog veka*. Beograd: Književna fabrika „MJV i deca“, GIP Kultura, 1991]
- КОБИК, Ивана. „Бранислава Јелић, *Речник ѿријоведака Лазе Лазаревића*“ (приказ). *Наш језик* XL/1–4 (2009): стр. 105–107.
- [KONJIK, Ivana. „Branislava Jelić, *Rečnik pripovedaka Laze Lazarevića*“ (prikaz). *Naš jezik* XL/1–4 (2009): str. 105–107]
- КОСТИЋ, Александар, Петар Милин. *Фреквенцијски речник Тодора Манојловића* 1–2. Зрењанин: Градска народна библиотека, 2005.
- [KOSTIĆ, Aleksandar, Petar Milin. *Frekvencijski rečnik Todora Manojlovića* 1–2. Zrenjanin: Gradska narodna biblioteka, 2005]

посредно приближавајући и појашњавајући садашњем просечном читаоцу непознате, архаичне и необичне речи, значења и изразе“ (Вуловић 2010: 54).

- МЕЛЕНТЬЕВА, О. А., Н. С. Уткина. „Быть или не быть словарям языка писателей в XXI веке?“. У: О. М. Карпова (ур.). *Ивановская лексикографическая школа: традиции и инновации* (сб. науч. ст.). Иваново: Ивановский государственный университет, 2011: с. 395–398.
- [MELENT'JEVA, O. A., N. S. Utkina. „Byt' ili ne byt' slovarâm âzyka pisatelej v XXI veke?“. U: O. M. Karpova (ur.). *Ivanovskaâ leksikografičeskaâ škola: tradicii i inovacii* (sb. nauč. st.). Ivanovo: Ivanovskij gosudarstvennyj universitet, 2011: s. 395–398]
- ПАВКОВИЋ, Васа. *Речник њоезије Милана Ракића*. Нови Сад: Матица српска, 1984.
- [PAVKOVIĆ, Vasa. *Rečnik poezije Milana Rakića*. Novi Sad: Matica srpska, 1984]
- ПАВКОВИЋ, Васа. „Речници језика писаца“. У: Милосав Тешић, Рајна Драгићевић, Ненад Ивановић (ур.). *Српска лексикографија од Вука до данас* (зборник радова). Београд: Српска академија наука и уметности, Савез славистичких друштва Србије, 2018: стр. 305–311.
- [PAVKOVIĆ, Vasa. „Rečnici jezika pisaca“. U: Milosav Tešić, Rajna Dragičević, Nenad Ivanović (ur.). *Srpska leksikografija od Vuka do danas* (zbornik radova). Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti, Savez slavističkih društava Srbije, 2018: str. 305–311]
- ПЕШИКАН, Митар. *Наш књижевни језик на сто година њослије Вука*. Београд: Библиотека друштва за српскохрватски језик СРС, 1970.
- [PEŠIKAN, Mitar. *Naš književni jezik na sto godina poslije Vuka*. Beograd: Biblioteka društva za srpskohrvatski jezik SRS, 1970]
- ГОРТАН-ПРЕМК, Даринка. *Полисемија и организација лексичког сисџема у српско-ме језику*. Београд: Институт за српски језик САНУ, 1997.
- [GORTAN-PREMK, Darinka. *Polisemija i organizacija leksičkog sistema u srpskome jeziku*. Beograd: Institut za srpski jezik SANU, 1997]
- СТАНОЈЧИЋ, Живојин. *Језик и сџил Ива Андрића*. Београд: Филолошки факултет, 1967.
- [STANOJČIĆ, Živojin. *Jezik i stil Iva Andrića*. Beograd: Filološki fakultet, 1967]
- СТЕВАНОВИЋ, Михаило. „Сврха и начин израде овога дела“ (предговор). *Речник језика Пеџра II Пеџровића Његоша*. Београд: Просвета, 1983, стр. VII–XXIX.
- [STEVANOVIĆ, Mihailo. „Svrha i način izrade ovoga dela“ (predgovor). *Rečnik jezika Petra II Petrovića Njegoša*. Beograd: Prosveta, 1983, str. VII–XXIX]
- ТЕШИЋ, Милосав. „Речник језика писца у односу на општи речник“. У: Драго Ђупић (ур.). *Лексикографија и лексикологија*. Београд: Српска академија наука и уметности, Филолошки факултет – Нови Сад: Институт за јужнословенске језике Филозофског факултета, Матица српска, 1982: стр. 301–304.
- [TEŠIĆ, Milosav. „Rečnik jezika pisca u odnosu na opšti rečnik“. U: Drago Ćupić (ur.). *Leksikografija i leksikologija*. Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti, Filološki fakultet – Novi Sad: Institut za južnoslovenske jezike Filozofskog fakulteta, Matica srpska, 1982: str. 301–304]
- ШЕСТАКОВА, Лариса Леонидовна. *Русская авторская лексикография*. Москва: Языки славянских культур, 2011.
- [ŠESTAKOVA, Larisa Leonidovna. *Ruskaâ avtorskaâ leksikografiâ*. Moskva: Âzyki slavânskikh kul'tur, 2011]

*

JACOBSEN, Per. *A concnordance to Milan Rakić's poems*. København: Københavns Universitets Slaviske Institut, 1984.

Недждо Г. Јошич

Институт србског језика Србског академије наук и искуств

ВЗГЛЯД НА СЕРБСКУЮ АВТОРСКУЮ ЛЕКСИКОГРАФИЮ

Резюме

Сербская авторская лексикография сегодня в определенной степени отстает за достижениями, характерными для иностранной, в первую очередь российской лингвистической среды. Существующие словари охватывают поэтические произведения Петра II Петровича Негоша («Речник језика Петра II Петровића Његоша»), поэзию Милана Ракича («Речник поезије Милана Ракића») и рассказы Лазы К. Лазаревича («Речник приповедака Лазе Лазаревића»). Словари, посвященные языку данных литераторов, являются словарями описательного типа и в значительной мере базируются на лексикографических достижениях Белградской лексикографической школы. Словари ставили цель показать совокупный лексикон, индивидуальные лексические характеристики упомянутых авторов, а также их языковую (лексическую) индивидуальность. «Азбучник придева у српској прози двадесетого века» не вписывается в главные течения сербской авторской лексикографии. С точки зрения профессионального уровня «Азбучник» показывает определенные недостатки, но его оригинальность и практическое значение для изучения прозаиков XX века не могут оспариваться. С появлением новых видов представления лексики отдельных литературных деятелей (словари-конкордансы и частотные словари) во многом расширяется поле сербской авторской лексикографии.

Ключевые слова: авторская лексикография, П. П. Негош, М. Ракич, Л. Лазаревич, современная сербская проза, лексикология и лексикография, сербский язык.

Neđo G. Jošić
Institute for the Serbian Language of SASA

A VIEW OF SERBIAN AUTHORED LEXICOGRAPHY

S u m m a r y

Serbian authored lexicography today slightly lags behind the achievements typical of foreign, primarily Russian linguistic scene. The existing dictionaries encompass the poetical works of Petar II Petrović Njegoš (*Dictionary of the Language of Petar II Petrović Njegoš*), poetry of Milan Rakić (*Dictionary of the Poetry of Milan Rakić*) and the opus of stories of Laza K. Lazarević (*Dictionary of Stories of Laza Lazarević*). Dictionaries to do with the language of these men of letters are of descriptive kind, and they heavily rely on the lexicographic achievements related to the Belgrade school of lexicography. The dictionaries had an aim to present not only the entire lexicon, individual lexical profile of the said authors, but also their linguistic (lexical) idiosyncrasy. *Lexicon of Adjectives in the Serbian Prose of the Twentieth Century* does not fit into the mainstream of Serbian authored lexicography. In terms of expertise, the *Lexicon* showed certain shortcomings, but it is undeniably original and has practical relevance for studying the prose writers of the 20th century. Since the advent of new forms of presenting the lexis of particular authors (concordance and word frequency dictionaries), the field of Serbian authored lexicography has been greatly expanding.

Keywords: authored lexicography, P. P. Njegoš, M. Rakić, L. Lazarević, contemporary Serbian prose, lexicology and lexicography, Serbian language.